

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОЛІТИКИ ПІДТРИМКИ ВІДНОВЛЮВАНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ

Рязанова Н.О.

ДЗ «Луганський національний університет ім. Т.Шевченка»,
зав.каф. фінансів, обліку та банківської справи, к.е.н., доц.

Підвищення ефективності використання енергоресурсів є одним з найсерйозніших завдань ХХІ століття. Від результатів вирішення цієї проблеми залежить місце України у ряді розвинених в економічних відносинах країн і рівень життя громадян. Україна не лише має в розпорядженні усі необхідні природні ресурси і інтелектуальний потенціал для успішного вирішення своїх енергетичних проблем, але і об'єктивно є ресурсною базою для європейських і азійських держав. Проте наявність паливно-енергетичних ресурсів в нашій країні абсолютно не повинна передбачати енергомарнотратство, оскільки тільки енергоефективне господарювання при відкритій ринковій економіці є найважливішим чинником конкурентоспроможності українських товарів і послуг.

Політика підтримки відновлюваної енергетики має бути предметом постійної оцінки, головним чином, тому, що вона має на увазі значну фінансову підтримку, яка повинна піддаватися постійному і ретельному моніторингу. Очікується, що глобальні витрати на підтримку відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) в період з 2010 по 2030 рр. зростуть з 44 млрд дол. до 175 млрд дол. [1] До того ж, безперервна оцінка може допомогти своєчасно виявити вузькі місця і провали політики, а також ідентифікувати можливості адаптації і оптимізації програми підтримки. Це надзвичайно важливо для довгострокових політичних програм підтримки, оскільки зовнішні умови можуть мінятися з часом. На підставі аналізу літератури, присвяченої оцінці політики підтримки, було

виділено п'ять критеріїв: результативність, ефективність, справедливість, інституціональна здійсненність, відтворюваність (довгострокове функціонування). Для кожного з цих критеріїв існує своя система індикаторів. Систематизація цих індикаторів, а також їх аналіз з точки зору їх практичної застосовності, у тому числі, в умовах дефіциту інформації, характерного для економік, що розвиваються, представляє великий інтерес.

Особливу увагу доцільно приділити критерію результативності. Результативність (Effectiveness) - це «міра досягнення поставленої мети», наприклад, поточне абсолютне збільшення генерації на основі ВДЕ, або долі ВДЕ в енергобалансі впродовж певного періоду. [2] Найпоширенішим і простішим показником результативності політики підтримки ВДЕ являється приріст встановлених потужностей. Проте встановлена потужність є статичним індикатором: він не показує, чи підключений новий об'єкт потужності до мережі, чи забезпечена необхідна міра завантаження. З цієї причини, для оцінки результативності також використовується приріст об'єму зробленої електроенергії (МВтг/рік). Слід мати на увазі, що збір даних по генерації може виявитися скрутним: в деяких випадках дані по генерації засновані не на виміряному реальному виробленні, а на встановленій потужності і оціненому ступеню завантаження. Це створює ризик, що отримувана оцінка є не реальною, а є оцінкою теоретичній продуктивності. Ріст генерації і потужності можуть бути оцінені як в абсолютних величинах (МВт/МВтг), так і у відносних (відсоткових) показниках приросту. Прості індикатори мають ряд переваг, найважливішим з яких являється легкість отримання даних для їх розрахунку. Окрім цього, розрахунок цих індикаторів простий і не вимагає наявності специфічного знання у аналітика. Проте, незважаючи на це, застосування простих індикаторів стикається з певними обмеженнями, зокрема: відсутність зв'язку з реальним потенціалом розвитку галузі ВДЕ. При використанні цих простих індикаторів для аналізу результативності слід мати на увазі, що узяті самі по собі, вони ні про що не говорять, а набувають сенсу тільки порівняно з якоюсь певною політичною метою. Одним з підходів до оцінки

результативності є вимір ступеню, в який встановлена політична мета була досягнута в даний період. Технічно зробити це не представляє великої праці [3]. Проте слід мати на увазі, що політичні цілі держав відносно ВДЕ можуть бути різні, і, що логічно, просту мету досягти легше, ніж складну. Крім того, цілі можуть бути досяжними, а можуть бути і не досяжними, що вже неодноразово підтверджувалося практикою [1]. Показники приросту ВДЕ-генерації і потужностей не дають уявлення про те, наскільки процес поширення ВДЕ є стійким, тобто тривалим в часі. Вирішенням цієї проблеми певною мірою може бути облік даних по підготовлюваних майбутніх проектах. Слід мати на увазі, що абсолютний приріст, як правило, вище у великих країнах або країнах, багатих ресурсами, але сам по собі цей факт не означає, що політика в цих країнах була результативнішою. Так само, відсотковий приріст може виявитися дуже високим, якщо початковий рівень розвитку галузі в країні був дуже низьким (наприклад, повна відсутність в країні ВДЕ до початку політичної підтримки). Також це не свідчатиме про дуже високий рівень результативності політики [4]. Для подолання цих обмежень, Європейська комісія і міжнародна енергетична асоціація (МЕА) розробили свої індикатори результативності. Для того, щоб створити можливість міжкраїнового порівняння, Європейською комісією був створений свій індикатор результативності політики підтримки ВДЕ, визначуваний як зіставлення «електрики, зробленої певній технології ВДЕ в ГВтг, з потенціалом країни за цією технологією» [4]. Що відповідає цьому визначенню індикатор ефективності вимірює додаткову генерацію, зроблену технологією в звітному році як відсоток від сукупного додаткового потенціалу, який реалізовується, між звітним роком і 2020 р.

Огляд літератури, присвяченої оцінці результативності політики, показав, що багато дослідницьких шкіл намагалися створити «розумний» індикатор, який би враховував і міжкраїнові відмінності, і неоднорідність початкових умов, і ступеню зрілості ринку технології. Важливо ще раз відмітити, що ці комплексні індикатори були розроблені в ЄС і для ЄС, де діють загальні директиви і реалізується один курс політики. Використання ж цих індикаторів у

бідних країнах стикається з великими труднощами, переважно через відсутність якісних даних.

Необхідно також відмітити важливість проведення міжкраїнового порівняння при оцінці результативності, що дає можливість отримати висновки, засновані на порівняльній перевазі країн. З цією метою вимагається виділення груп країн, схожих в політичному і економічному плані. На закінчення відмітимо, що усі індикатори результативності, якими б «розумними» і комплексними вони не були, представляють обмежений і односторонній аналіз ситуації і не дає глибокого розуміння процесів. Навіть «найрозумніші» індикатори не здатні показати, чому розвиток ВДЕ був успішним, чи буде спостережувана тенденція тривати і наскільки економічно ефективним або соціально прийнятним був цей розвиток. Оцінка поширення технологій ВДЕ - це перший крок в оцінці ефективності політики.

Список використаних джерел

1. Evaluating Renewable Energy Policy: A Review of Criteria and Indicators for Assessment [Електронний ресурс]/ IRENA, 2014 Електрон. текст. дані - Режим доступу:

http://www.irena.org/DocumentDownloads/Publications/Evaluating_RE_Policy.pdf

Дата останнього доступу: 28.10.17. – Назва з екрану

2. Mitchell, C. Chapter: Policy, Financing and Implementation”, IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change) Special Report on Renewable Energy Sources and Climate Change Mitigation, Cambridge University Press, Cambridge and New York, 2011, pp. 865-950.

3. Policy Brief: Evaluating Policies in Support of the Deployment of Renewable Power, [Електронний ресурс]/ IRENA Електрон. текст. дані - Режим доступу: www.irena.org/DocumentDownloads/Publications/Evaluating_policies_in_support_of_the_deployment_of_renewable_power.pdf Дата останнього доступу: 03.03.18. – Назва з екрану

4. Deploying Renewables Principles for Effective Policies, IEA, Paris.2008